

PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S PRŮZKUMEM FYZICKÉHO STAVU KNIHOVNÍCH FONDŮ V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ ČESKÉ REPUBLIKY ZA POSLEDNÍCH 12 LET¹

Petra Vávrová – Jitka Neoralová – Dana Novotná (Praha)

Practical Experience with the Survey of the Physical Condition of Library Collections in the National Library of the Czech Republic over the Last Twelve Years

Abstract: The poor physical condition of paper carriers, not only books but especially older newspapers and magazines, significantly limits their use by the readership and, in the event of their disintegration, leads to an irreplaceable loss of part of the national cultural heritage. The reduced lifespan of manufactured materials, their lower mechanical resistance and frequent visual changes prevent interlibrary loan, limit user copying, and, most importantly, reduce the ability of curators of library collections to retain such damaged documents for future generations or at least until they are digitised. A survey of the physical condition of the collections is the first step in planning the activities of the preservation and conservation of large collections and holdings. It makes it possible to evaluate the most endangered parts of the collection and to plan the sequence of individual interventions for the stabilisation of library collections. The paper presents the survey procedure on the example of the collections of the National Library of the Czech Republic, the form of recording and the possibilities of implementation.

Keywords: library collection – survey – database – conservation – preservation

Úvod

V současné době uživatelé a badatelé stále více využívají elektronických zdrojů a služeb a tento proces bude brzy jistě ještě výrazně narůstat. Nejen v souvislosti s digitalizací knihovních fondů se proměňuje význam a role jejich zachování, resp. každého exempláře, v dobrém fyzickém stavu pro budoucí generace. V budoucnosti budou knihovní fondy plnit také úlohu referenčních sbírek, využívaných pro identifikaci a autentifikaci elektronických kopií i jako trvalá a dlouhodobá záloha, resp. budou mít i konzervační funkce. Národní knihovna České republiky spolu s Moravskou zemskou knihovnou, Národním archivem, dalšími knihovnami a archivy České republiky patří k těm institucím, které mají legislativně dané povinnosti v oblasti správy dokumentového fondu, archivní funkce a trvalého uchování knihovních fondů. Důležitým předpokladem pro zachování dobrého fyzického stavu exemplářů pro budoucí generace je především znalost a podrobné zmapování fyzického stavu obrovského množství exemplářů ve fondech.

Cílem aktivit pracoviště Odboru ochrany knihovních fondů (OOKF) Národní knihovny ČR (NK ČR)² je proto podrobný průzkum fyzického stavu knihovních fondů, jehož výsledkem má být zjištění skutečného fyzického stavu jednotlivých exemplářů, typů poškození, požadavků na zásahy apod. Odbor ochrany knihovních fondů Národní knihovny ČR spolu s partnery z Moravské zemské knihovny a kolegy z firmy Incad, s. r. o., nyní INOVATIKA vytvořil nástroj pro průzkum fondů, tzv. znalostní databázi „Centrální znalostní báze Registru digitalizace“, zkráceně „Centrální znalostní báze RD“, která slouží právě ke zjišťování a zaznamenávání fyzického stavu především novodobých³ knihovních fondů, jejich různých druhů poškození a je využívána pro potřeby lepší a efektivnější péče o knihovní fondy v knihovnách. Databáze je využívána ke sdílení získaných informací o materiálech, ale také pro tvorbu strategií péče a zachování knihovních fondů pro budoucí generace.⁴

Pro historické fondy⁵ byl pak vyvinut systém ResIS. Popisované databáze jsou originální a vyvinuté pro potřeby

¹ Tento článek vznikl na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

² Toto pracoviště plní ze zákona metodickou a konzultační činnost pro knihovny celé České republiky v oblasti péče o dobrý fyzický stav knihovních fondů.

³ Novodobé knihovní fondy Národní knihovny České republiky obsahují knihy a dokumenty, které byly vytvořeny v rozmezí více než dvou set let, počínaje rokem 1801 až do současnosti.

⁴ VÁVROVÁ et al. 2013.

⁵ Historické knihovní fondy uložené v oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR byly vytvořeny od počátků písemnictví do roku 1800 s některými časovými přesahy. Rukopisná sbírka čítá okolo 14 800 knihovních jednotek. Nejstarší jádro tvoří středověké rukopisy pražské univerzity. Na ně navazují rukopisy pražské jezuitské koleje. Další součástí rukopisné sbírky jsou rukopisy zrušených klášterů z doby Josefa II. Významné rukopisné přírůstky pocházejí i z 20. století. Součástí sbírky jsou také orientální rukopisy, indické rukopisy psané na palmových listech, sbírka řeckých papyrů Graeci-Wessely a archiv Adalberta Stiftera (jeho písemná pozůstalost). Vedle vlastních fondů spravuje Národní knihovna ČR i deponáty (asi 650 knihovních jednotek) – rukopisy křižovníků, břevnovských benediktinů, krumlovských minoritů a osekých cisterciáků aj. Neméně významnou součástí sbírek jsou inkunábule neboli prvotisky – neboli knihy vytištěné cca v letech 1450–1500. Velikost sbírky je přes 4200 exemplářů. Sbírkou starých tisků je vymezena lety 1501–1800 a čítá přes 200 000 svazků.

českých knihoven. Inspirace, teoretické znalosti a praktické zkušenosti byly čerpány také při návštěvách zahraničních archivů a knihoven.

V 19. století zaznamenáváme významný zvrat v kvalitě materiálů používaných v knižní vazbě v důsledku průmyslové revoluce a významného posunu v chemickém výzkumu a chemického průmyslu obecně. Strojní výrobu papíru a vysokou poptávku po tištěných informacích už nedokázala pokrýt původní poměrně drahá vstupní surovina – hadrovina. Již v této době se nedostatek hadroviny kompenzoval recyklací starého, potíštěného papíru nebo hmotou rostlinného původu (lýko, sláma). Díky nekvalitním příměsím kvalita papíru začala prudce klesat. Roku 1844 byl objeven mechanický způsob rozvláknování dřeva broušením na brusech. O několik let později se začal zkoušet chemický postup rozvláknování dřeva s kyselým siřičitanem vápenatým, který z mleté dřevoviny dokázal uvolnit čistou celulózu (buničinu). I v klížení papíru nastala již začátkem 19. století změna. Původní klíždla na bázi kolagenu či škrobu přidávané do papíru nahradilo hlinito-pryskyřičné klížení. Snížení pH papíru je patrné i na ručních papírech ze začátku 19. stol. Začala se používat organická barviva pro barevný tisk. Objevují se i první plasty z derivátů celulózy. Plošné průzkumy fyzického stavu knih jsou proto zaměřené především na oblast novodobých fondů, kde je destrukce exemplářů kvůli krátké životnosti materiálů nejvyšší a ve výrazně větším objemu.

Kromě průzkumu hraje důležitou roli také základní ošetření, jako je vazba nesvázaných exemplářů, převazba a uchovávání v ochranných obalech. V případě všech zásahů je třeba dbát na to, aby byla zachována autentická podoba dokumentů.⁶ Kromě špatné kvality materiálů novodobých knihovních fondů je další odlišností novodobých fondů od historických fondů jejich kvantita. Novodobé fondy tvoří téměř 96% knihovních fondů Národní knihovny České republiky z celkového počtu přes 7 milionů jednotek a jejich počet stále narůstá, zatímco historické fondy již přibývají jen zřídka. Vzhledem k výrazně převažujícímu počtu novodobých knihovních fondů musí být průzkum fyzického stavu koncipován odlišným způsobem než průzkum historických exemplářů. Individuální podrobné restaurátorské průzkumy historických fondů není úplně možné aplikovat na tento typ fondů především z důvodu velké časové náročnosti těchto průzkumů. Proto vznikla přehledná a srozumitelná aplikace, do které se zjištěné údaje zaznamenávají. Na základě dosavadních průzkumů stavu fondů je řada dokumentů v novodobém knihovním fondu poškozena, odhaduje se, že až 30% kriticky. Péče o novodobé knihovní fondy vyžaduje především z kvantitativního hlediska jiný přístup než při restaurování historických knihovních fondů – je třeba v krátkém časovém úseku opravit nebo konzervovat a zafixovat velké množství knih a dokumentů různého materiálového složení. Pro restaurátorské zásahy na novodobých fondech dosud nejsou dostatečně vytyčeny etické a estetické normy. Nyní spočívá péče o novodobé knihovní fondy v České republice

především v tzv. *preventivní konzervaci*, neboli nastavení klimatických podmínek (parametry dány normami pro konkrétní materiál památkových objektů) a podmínek uložení⁷ (např. zabalení a uložení knih do vhodných obalů, krabic nebo obálek, očista) či zásahů konzervačního charakteru, knihvazačské práce,⁸ dezinfekce, případně odkyselení, aby se zpomalily degradační reakce materiálů.⁹

Novodobé knihovní fondy – moderní sbírky

Novodobé knihovní fondy Národní knihovny České republiky obsahují knihy a dokumenty, které byly vytvořeny v rozmezí více než dvou set let, počínaje rokem 1801 až do současnosti. Tento fond má neocenitelný historický, umělecký, společenský význam a zásadní informační hodnotu. Zachycuje vývoj české kultury a národní svěbytnosti. Historické fondy vytvořené před rokem 1800 byly vyrobeny z kvalitních čistě celulózových papírů a jejich životnost je vysoká. Naopak papíry vyrobené po roce 1845 obsahují, kvůli změně technologie a materiálů, nekvalitní dřevité suroviny. Jejich životnost je tedy velmi nízká a ovlivňuje ji řada vnějších i vnitřních degradačních faktorů. Vnější degradační faktory působí na knihovní fondy a řadíme mezi ně především teplotu prostředí, relativní vlhkost vzduchu, nečistoty obsažené v prostředí (např. prachové částice, vzdušné polutanty jako oxidy síry a dusíku, ozón, ...), světelnou energii, biologické škůdce (plísňe, bakterie, hmyz) apod. Tyto parametry ovlivnit lze v rámci tzv. preventivní konzervace, kdy je snahou tyto parametry regulovat a nastavovat do ideálního stavu. Mezi vnitřní degradační faktory knihovních fondů pak řadíme např. druh a chemické složení výchozí papíroviny, kvalitu výchozích surovin, plniva, klíždla, barviva, nečistoty z provozních vod a technologií atd. Tyto parametry ovlivnit již není možné, nese si je papír z výroby. Kromě špatné kvality materiálů novodobých knihovních fondů je další odlišností novodobých fondů od historických fondů jejich kvantita. Z popsaného počtu novodobých knihovních fondů pouze v Národní knihovně České republiky vyplývá, že i průzkum stavu musí být koncipován odlišným způsobem než průzkum stavu historických rukopisů a knih. Běžné formuláře a postupy pro restaurátorské průzkumy historických fondů není úplně možné aplikovat na tento typ fondů především z důvodu velké časové náročnosti těchto průzkumů. Bylo tedy nutné, aby vznikla přehledná a srozumitelná aplikace, do které se zjištěné údaje zaznamenávají.

Pracoviště průzkumu fyzického stavu knihovních fondů

K průzkumu fyzického stavu knihovních fondů bylo vytvořeno specifické odborné pracoviště – poloprovoz, které bylo prvně zprovozněno v depozitářích Národní knihovny České republiky. Pracoviště zahrnuje zařízení a další pomůcky pro provedení průzkumu, a to pojízdný stolek na míru šířky mezery mezi regály v depozitáři, notebook, čtečku čárových

⁶ HŘEBECKÁ et al. 2016.

⁷ SOUČKOVÁ et al. 2020.

⁸ HŘEBECKÁ et al. 2016.

⁹ VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

Obr. 1. Ukázka poloprovozu – průzkum fyzického stavu knihovních fondů.

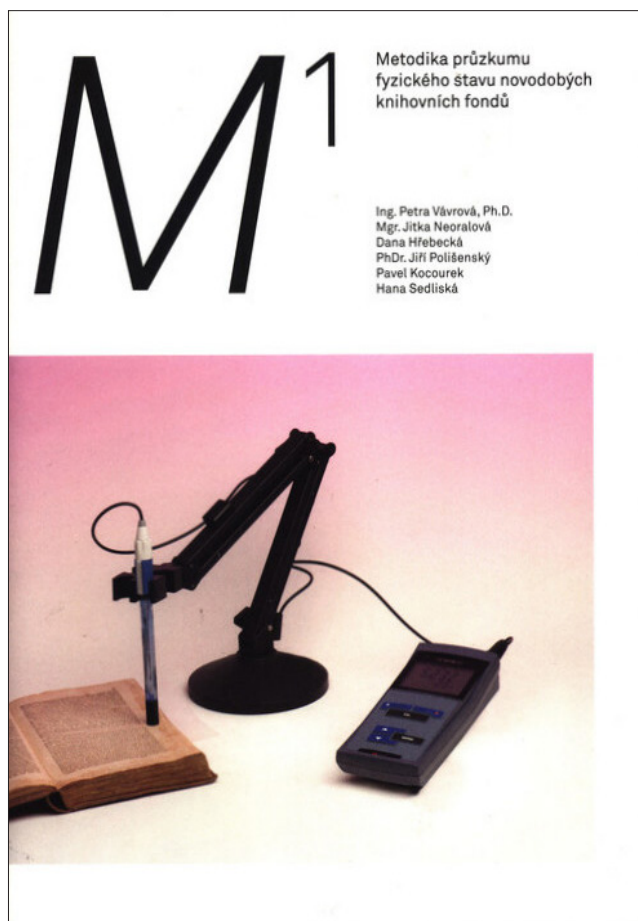
kódů a digitální USB mikroskop, pH metr s dotykovou elektrodou s kalibračními roztoky, stativ na fixaci elektrody, kádinky, filtrační papír, buničina, digitální fotoaparát a barevná fotografická škála, karta na uložení fotografií.¹⁰

Znalostní databáze „Centrální znalostní báze RD“ – aplikace pro průzkum fondů

Záměrem bylo vytvořit prostředí pro evidenci a sdílení odborných dokumentů; archiv článků a zpráv dynamicky zařazovaných do řešených témat na základě obsahu; dokumenty a zprávy; karty jednotlivých zásahů (očista, restaurování, odkyselování atd.), případně diskuze a hodnocení uživatelů – všechny informace by se měly týkat ochrany a zachování novodobých dokumentů pro budoucí generace v dobrém fyzickém stavu. Stěžejním bodem aktivit je a bude podrobný průzkum knihovních fondů, jehož výsledkem bude zjištění skutečného fyzického stavu jednotlivých exemplářů. Z výsledků takového podrobného průzkumu pak bude možné vyhodnocení typů poškození, diagnostika jejich příčin a návrhy možných řešení (opravy, konzervátorské a restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování). Uživatelé služby jsou v první řadě pracovníci ochrany a správy fondů prozatím z Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci, dále pracovníci zapojených institucí, případně další odborníci z tuzemska i zahraničí. Přístup do databáze je zatím možný pouze na základě registrace, a to u pracovníků NK ČR. Pro práci s touto databází je vytvořen manuál a nutné je i zaškolení pracovníků.¹¹

Průzkum fyzického stavu fondu

Základem péče o knihovní fondy je znalost fyzického stavu knihovních fondů, resp. materiálového složení. K tomu by měl sloužit průzkum fyzického stavu jednotlivých exemplářů knihovních fondů (viz metodika). Na základě průzkumů je pak možné plánovat typy a objemy konzervačních či restaurátorských ošetření a zásahů.

Obr. 2. Obálka tištěné verze Metodiky průzkumu fondů.

Pro průzkum fyzického stavu knihovních fondů byla, jak je uvedeno výše, v Národní knihovně ČR ve spolupráci s odborníky z Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci vytvořena databáze, která umožňuje zaznamenat vybrané fyzické parametry knihovních jednotek. Odbor ochrany knihovních fondů v rámci metodické činnosti každoročně prezentuje tuto databázi a provádí školení pracovníků knihoven, které si tuto databázi pořizují. Naučí se, jak pracovat s elektronickými formuláři, ale především jak provádět průzkum fyzického stavu knihovních exemplářů. Kurzy zaměřené na popis knižní vazby dle platné terminologie, dokumentaci, měření a hodnocení fyzického stavu jednotlivých částí (desky, spojovací prvky knižní vazby, přílohy aj.) i samotných materiálů jsou poskytovány také žadatelům z řad institucí využívajících i jiné systémy a databáze. Uživatelům Agendy je poskytována konzultační služba, zahrnující doporučení na pořízení potřebného vybavení od renomovaných výrobců. Zmíněná databáze je nejen vhodným nástrojem pro efektivní výběr exemplářů pro konzervační metodu hromadného odkyselování, ale je také přímo propojená s dalším nástrojem vyvíjeným Národní knihovnou České republiky, a to s Registrem odkyselených dokumentů. Veřejně přístupné webové rozhraní Registru odkyselování (dále jen Registr) umožňuje vyhledávat knihovní dokumenty pro účinné plánování péče

¹⁰ VÁVROVÁ et al. 2012; VÁVROVÁ et al. 2013; VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

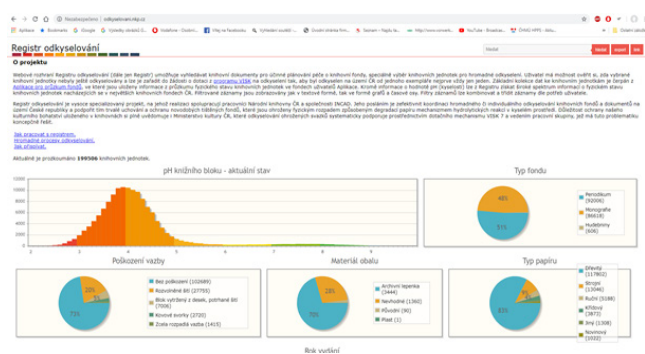
¹¹ VÁVROVÁ et al. 2012; VÁVROVÁ et al. 2013; VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

Průzkum novodobých fondů (CZBRD)

Signature	Čárový kód	Název	Autor	SyNo	Pole 001
---	2650464533	O místo a výjezdu ...	Smetana, Robert		vkz000727285
---	2650253624				
54E6009L		Učebnice fyziologie ...	Antonín Hanák		
54E6628 4					
54 E.005716/Rod. 4_1					
54 E.005716/Rod. 1B_					
54 E.005993/R.24.195		Jihočeský sborník H...			
54 E.006010		Požár na východě	Karel Hloucha		
54 E.005993/R.38.196		Jihočeský sborník H...			
54 E.005993/R.40.197		Jihočeský sborník H...			
54 E.005993/R.1973.R	1001211884	Jihočeský sborník H...		000168314	nkz0000168314
54 E.006013	1001280118	Kriminální psycholo... Šejnoha, Josef,		000550127	bk19030819

Obr. 3. Výběrová tabulka z databáze.

Obr. 4. Snímek úvodního okna Registru odkyselování.

o knihovní fondy, speciálně výběr knihovních jednotek pro hromadné odkyselení. Uživatel má možnost si ověřit, zda vybrané knihovní jednotky nebyly ještě odkyselovány a lze je zařadit do žádosti o dotaci z dotačního programu Ministerstva kultury ČR VISK na odkyselení knihovních jednotek, u kterých byl měřením potvrzen kyselý papír. Základní kolekce dat ke knihovním jednotkám je čerpána buď z již zmíněné databáze, ve které jsou uloženy informace z průzkumu fyzického stavu knihovních jednotek ve fondech spolupracujících knihoven, nebo jinou formou dodaných dat. Kromě kyselosti papíru lze z Registru získat široké spektrum informací o fyzickém stavu knihovních jednotek nacházejících se v knihovních fondech ČR. Filtrované záznamy jsou zobrazovány jak v textové formě, tak ve formě grafů a časové osy. Filtry záznamů lze kombinovat a třídit záznamy dle potřeb uživatele. Zatím je databáze přístupná pouze pracovníkům zapojených knihoven, ale v budoucnu je plánováno rozšíření i do dalších knihoven, které budou mít zájem o provádění průzkumu fondů s využitím této databáze.¹²

Mobilní sada pro průzkum fondů

Z důvodu dlouhodobého zájmu o průzkum fyzického stavu knihovních fondů z různých institucí po celé ČR byla vyvíjena tzv. „Mobilní sada pro průzkum fondů“. Mobilní sada obsahuje všechna potřebná přístrojová vybavení a všechny spotřební materiál, vše potřebné pro průzkum fyzického

Obr. 5. Mobilní sada pro realizaci průzkumu fyzického stavu knihovních fondů.

Obr. 6. Vybavení v kufru sady pro průzkum.

stavu knihovních fondů, jako např. fotoaparát, váhy, pH metr, notebook, ale i ostatní materiály jako puflý, buničina, stříčka atp. Sada byla přizpůsobena a umístěna do plastových kufrů tak, aby byl umožněn snadný přesun citlivých přístrojů i na delší vzdálenosti, např. autem nebo hromadnou dopravou. Proto je kufr vybaven vnitřní stélkou, ve které byly vytvořeny prostory na jednotlivé přístroje tak, aby při pohybu nedocházelo k posunu nebo velkým otřesům, které mohou přístroje poškodit.

Sady byly sestaveny dvě, jedna sada bude sloužit výlučně k edukačním účelům, druhá sada potom k zapůjčení do institucí, které si průzkum chtějí vyzkoušet a třeba provést dílčí průzkum pro případnou žádost o grant v rámci nového programu VISK 4. Sada umožní jednotlivým pracovníkům seznámení se s jednotlivými komponenty, vyzkoušení přímo u nich v depozitářích na jejich fondech, což může vést k postupnému rozšiřování vybavení jednotlivých institucí tak, aby mohly provádět plnohodnotný průzkum fondu na svých pracovištích. Sada je tedy i názorným příkladem potřebných zařízení a materiálů, které je třeba si pro průzkum fyzického stavu pořídit na pracoviště.¹³

¹² VÁVROVÁ et al. 2012; VÁVROVÁ et al. 2013; VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

¹³ VÁVROVÁ et al. 2012; VÁVROVÁ et al. 2013; VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

Restaurátorský informační systém ResIS – aplikace pro průzkum a restaurování historických fondů

Restaurátorský informační systém ResIS je navržen pro komplexní zpracování dokumentace vzácných knihovních exemplářů. Základem systému je digitální archiv s několika desítkami tisíc identifikačních záznamů knihovních exemplářů, náhradních nosičů, bibliografických odkazů, restaurátorských zpráv a dokumentací z oblasti restaurování a ochrany historických fondů. Nejrozsáhlejší část tvoří restaurátorská dokumentace, do systému je zahrnuta rovněž dokumentace z konzervátorských průzkumů, výstav, výzkumných záměrů a vědeckých projektů. Systém je využíván i retrospektivním způsobem při zpracování dokumentačních záznamů z různých časových období. Uživatelé se do systému přihlašují přes klientskou RIA aplikaci a služby AD, restaurátorská dokumentace je vytvářena se zřetelem na přístupová práva jednotlivých uživatelů. Uživatelské rozhraní klientské části aplikace ResIS je tvořeno základními moduly – Exemplář, Bibliografické odkazy, Náhradní nosiče, Restaurátorská zpráva, Dokumentace, Administrace, Moje úkoly (workflow), Retrokonverze, Vyhledávání, Export (formát TEI P5, METS, WORD), Import a Náповěda. Pokročilé funkce jsou přístupné pouze autentizovaným uživatelům, definovaným uživatelským skupinám se zobrazují pouze ty funkcionality, ke kterým mají oprávnění. Metadatová interoperabilita je plně podporována metadatovým schématem TEI_RESIS, které bylo vytvořeno podle mezinárodního standardu TEI P5, validní schéma je implementováno do metadatového kontejneru METS. Zabezpečení dlouhodobé archivace a ochrany dat je jednou z předností systému ResIS. Rozšíření do jiných institucí je na základě poptávky také plánováno.

Využití výsledků průzkumu fyzického stavu knihovních fondů

Z výsledků průzkumu je možné vyhodnocení zastoupení typů materiálů, vyhodnocení typů poškození, diagnostika jejich příčin a návrhy možných řešení (opravy, konzervátorské a restaurátorské zásahy na novodobém fondu, uložení do ochranných obalů, odkyselování, reformátování aj.). Databáze umožňuje rozhodování o prioritách v oblasti konzervace novodobých dokumentů NK ČR, o limitech další manipulace s poškozenými vzácnými dokumenty, o způsobu jejich zpřístupnění, také pro další výzkum a vývoj, tyto aktivity musí být těsně propojeny s procesem digitalizace, v prvé řadě poslouží při výběru dokumentů k reformátování. Databáze může sloužit i ke stanovování priorit činností v oblasti péče o knihovní fondy, kdy k dosažení maximální objektivit je ve formuláři textová část zkombinována s částí obrazovou a s částí dokumentační.¹⁴ V praxi je možné z aplikace získat přesné a statisticky zpracovatelné údaje o tom, které knihy potřebují nutný restaurátorský či konzervátorský zásah (jsou mechanicky, biologicky či chemicky poškozené), mají kritickou hodnotu pH, mají koženou, plátěnou nebo papírovou vazbu a v jakém stavu tato vazba

je, potřebují ochranný obal (krabici) nebo mají nevhodné ochranné obaly, které exempláře již z důvodu fyzického stavu nejsou vhodné pro výpůjčku, mají přílohu a jakou (mapa, stříh, CD apod.) aj. Výsledkem využívání údajů z databáze je maximální garance dlouhodobého zachování kulturního dědictví představovaného sbírkami knihoven a jeho permanentní dostupnost všem uživatelům. Informace o exempláři v databázi by se měly průběžně doplňovat a upřesňovat. Právě tak bude vytvářena a zaznamenávána historie exempláře (výpůjčky, výstavy, konzervátorské zásahy atd.). Z dlouhodobého hlediska pak aplikace umožňuje sledování a vyhodnocování vývoje fyzického stavu fondů v závislosti na případných konzervátorských či restaurátorských zásazích, jeho výstavní historii i způsobu a podmínkách uložení. K tvorbě metodik, jak pečovat o novodobé fondy a zachránit je pro budoucí generace, budou sloužit i výsledky projektu NAKI DF13P01OVV004 s názvem „Průzkum, konzervace a péče o novodobé knihovní fondy – materiály a technologie“. Nyní je databáze využívána i v projektu NAKI DG18P02OVV001 s názvem „Syntetické materiály v knihovních fondech“.¹⁵

Závěr

Popsán byl nástroj, kterým lze zachytit fyzický stav knihovních fondů, jednotlivých exemplářů. Popisovaný projekt vývoje databáze je originální a vyvinutý pro potřeby českých knihoven. Inspiraci, teoretické znalosti a praktické zkušenosti jsme však čerpali i při návštěvách restaurátorských pracovišť zahraničních knihoven či archivů. Tyto zásady zde uvedené zpravidla představují relativně jednoduché úkony, které nevyžadují složitá a finančně náročná technická zařízení. Cílem všech těchto metod a snah je zachování knižního kulturního dědictví a jejich hodnot pro budoucí generace.

Poděkování

Tento článek vznikl na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

Seznam použité literatury:

- HŘEBECKÁ et al. 2016:** HŘEBECKÁ, Dana et al. „Zpracovatelnost knihařských pláten“. In: *Sborník k XX. mezinárodnímu semináři Společenstva českých knihařů, Plzeň 15. – 18. 9.* Plzeň: Společenstvo českých knihařů, 2016.
- SOUČKOVÁ et al. 2020:** SOUČKOVÁ, Magda et al. Měření kvality ovzduší v depozitářích Národní knihovny České republiky – metody měření a vybrané výsledky. *Knihovna: knihovnická revue* 31, 2020, č. 1, s. 5–17.
- VÁVROVÁ et al. 2012:** VÁVROVÁ, Petra et al. Nový nástroj pro monitorování fyzického stavu knihovních fondů. *Knihovna* 23, 2012, 23, č. 2, s. 66–76.
- VÁVROVÁ et al. 2013:** VÁVROVÁ, Petra et al. *Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů,*

¹⁴ VÁVROVÁ et al. 2021.

¹⁵ VÁVROVÁ et al. 2012; VÁVROVÁ et al. 2013; VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017.

certifikovaná metodika. Dostupné z: <http://invenio.nusl.cz/record/253544?ln=cs>

VÁVROVÁ et al. 2021: VÁVROVÁ, Petra et al. *Strategie rozvoje ochrany knihovních fondů v Národní knihovně České republiky 2021–2023 s přesahem do knihoven v celé České republice*. NK ČR, červenec 2021. [cit. 2015-03-16]. ISSN 1801-3252.

VÁVROVÁ – SOUČKOVÁ 2017: VÁVROVÁ, Petra – SOUČKOVÁ, Magda (edd.). *Konzervace a restaurování novodobých knihovních fondů*. Praha: Národní knihovna České republiky, 2017.

Petra Vávrová

Jitka Neoralová

Dana Novotná

Národní knihovna České republiky

Odbor ochrany knihovních fondů

Sodomkova 2

Praha 15